

جامعه‌شناسی
توانمندسازی اقشار آسیب‌پذیر
در جامعه ایران

مولف

دکتر سیدجواد حسینی

سرشناسه: حسینی، سیدجواد، ۱۳۴۶
عنوان و نام پدیدآورندگان: جامعه شناسی توانمندسازی اقشار آسیب پذیر در جامعه ایران / تألیف سیدجواد حسینی
مشخصات نشر: مشهد: وارستان، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری: ۳۲۰ص: جدول. نمودار.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۵۲-۳۵-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: فقر — ایران — سیاست دولت
موضوع: فقر — خدمات
موضوع: کمک های اقتصادی داخلی
رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ج ۷ / ف ۷ / HC ۴۸۰
رده بندی دیویی: ۳۳۰/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۱۵۲۲۳

انتشارات وارستان

مشهد- بلوار لادن- نبش لادن ۳- پلاک ۱۰۰ - انتشارات وارستان

شماره تلفن: ۰۵۱-۳۵۰۹۱۱۶۰ (واحد انتشارات)

www.varamed.com

نام کتاب: جامعه شناسی توانمندسازی اقشار آسیب پذیر در جامعه ایران

مولف: دکتر سیدجواد حسینی

ناشر: انتشارات وارستان (وابسته به مرکز آموزش عالی علوم پزشکی وارستان)

طراح جلد: نرگس محمدزاده

صفحه آرای: علی جهانگیر فیض آبادی

ناظر فنی چاپ: گلسا خواجه نظام

قطع: وزیری

تاریخ چاپ: زمستان ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۵۲-۳۵-۳

چاپخانه: دقت

قیمت: ۱۶۰۰۰۰ ریال

حق چاپ برای انتشارات وارستان محفوظ می باشد.

فهرست مطالب

مقدمه ناشر..... ۱۳

مقدمه مؤلف..... ۱۵

فصل اول: سیاست‌های اجتماعی

۱-۱ کلیات..... ۲۰

۱-۲ سیاست، رفاه، خدمات اجتماعی..... ۲۱

۱-۲-۱ مراحل سیاست‌گذاری..... ۲۲

۱-۲-۲ مفهوم رفاه اجتماعی..... ۲۵

۱-۲-۳ زمینه‌های تاریخی پیدایش نظریه رفاه..... ۲۶

۱-۲-۴ مفهوم رفاه و فرآیند تحول آن..... ۲۷

۱-۲-۵ مبانی جامعه‌شناختی رفاه در جامعه امروز..... ۲۹

۱-۲-۶ مفهوم رفاه اجتماعی..... ۳۱

۱-۲-۷ مروری در حوزه‌های عملکرد و شناخت..... ۳۴

۱-۲-۸ ابعاد رفاه اجتماعی..... ۳۵

۱-۲-۸-۱ بعد زیستی رفاه اجتماعی..... ۳۵

۱-۲-۸-۲ بعد حقوقی رفاه اجتماعی..... ۳۶

۱-۲-۸-۳ بعد سیاسی رفاه اجتماعی..... ۳۸

۱-۲-۸-۴ بعد اجتماعی رفاه اجتماعی..... ۳۸

۱-۲-۸-۵ بعد اقتصادی رفاه اجتماعی..... ۴۰

۱-۲-۹ مدل‌های رفاه اجتماعی..... ۴۲

۱-۲-۱۰ مدل‌های نوین رفاه..... ۴۳

۱-۲-۱۱ ویژگی‌های مدل رفاه اجتماعی..... ۴۷

- ۵۵..... (۱-۲-۱۲) شاخص‌های رفاه اجتماعی
- ۵۵..... (۱-۲-۱۲-۱) تعریف شاخص و ویژگی‌های آن
- ۵۶..... (۱-۲-۱۲-۲) روش‌گزینش و تدوین شاخص‌ها
- ۵۷..... (۱-۲-۱۳) شاخص‌های رفاه اجتماعی
- ۶۳..... (۱-۲-۱۴) محدودیت‌های موجود برای انتخاب، تدوین و ارزیابی شاخص‌ها در ایران
- ۶۵..... (۱-۲-۱۵) مهمترین شاخص‌های رفاه اجتماعی در جامعه ایران
- ۶۵..... (۱-۲-۱۵-۱) شاخص‌های بهداشتی
- ۶۶..... (۱-۲-۱۵-۲) شاخص‌های اجتماعی (امنیت اجتماعی)
- ۶۷..... (۱-۲-۱۵-۳) شاخص‌های اقتصادی (امنیت اقتصادی)
- ۶۹..... (۱-۲-۱۶) سیاست اجتماعی
- ۷۱..... (۱-۲-۱۷) خدمات اجتماعی

فصل دوم: توانمندسازی

- ۷۴..... (۲-۱) تعریف توانمندسازی
- ۷۵..... (۲-۲) مبانی توانمندسازی
- ۸۰..... (۲-۳) فرایند توانمندسازی
- ۸۲..... (۲-۴) عناصر توانمندسازی در عمل
- ۸۵..... (۲-۵) شیوه‌های توانمندسازی اقشار آسیب‌پذیر
- ۹۱..... (۲-۵-۱) گروه‌های کار
- ۹۲..... (۲-۵-۲) گروه‌های اجرایی
- ۹۳..... (۲-۵-۳) هیئت‌های مشورتی
- ۹۳..... (۲-۵-۴) گروه‌های اقدام اجتماعی
- ۹۴..... (۲-۵-۵) گروه‌های اقدام اجتماعی و توانمندسازی
- ۹۴..... (۲-۵-۶) توانمندسازی زنان

۹۴	۱-۶-۵-۲) بیگانگی از خود
۹۶	۲-۶-۵-۲) موقعیت بن‌بست مضاعف زنان
۹۶	۳-۶-۵-۲) سازمان و ساختار جنسیتی
۹۷	۷-۵-۲) توانمندسازی برای زنان
۹۷	۱-۷-۵-۲) الگوهای توانمندسازی برای زنان
۹۹	۲-۷-۵-۲) رشد خودآگاهی
۱۰۱	۳-۷-۵-۲) کاهش شرم و خود - سرزنشی؛ آگاهی یافتن از خشم
۱۰۱	۴-۷-۵-۲) فرض مسئولیت شخصی برای تغییر
۱۰۲	۸-۵-۲) توانمندسازی معلولین
۱۰۳	۱-۸-۵-۲) ساختار توانمندسازی معلولین
۱۰۳	۲-۸-۵-۲) ماهیت مشکل
۱۰۴	۳-۸-۵-۲) خود - گردانی
۱۰۴	۴-۸-۵-۲) دستیابی به خود - آگاهی
۱۰۵	۵-۸-۵-۲) خدمات
۱۰۶	۹-۵-۲) توانمندسازی کودکان
۱۰۶	۱-۹-۵-۲) کودکان خیابانی
۱۰۹	۲-۹-۵-۲) راهکارهای توانمندسازی کودکان

فصل سوم: برنامه‌های اول، دوم، سوم و چهارم توسعه

۱۱۲	۱-۳) تأمین اجتماعی قبل از برنامه مصوب اول توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی کشور..
۱۲۵	۲-۳) جمع‌بندی

فصل چهارم: مؤسسات و انجمن‌های خیریه در ایران

۱۲۸	۱-۴) اهمیت و تاریخچه‌ی سازمان‌ها و تشکلهای غیردولتی
۱۲۹	۲-۴) تاریخچه‌ی پیدایش مؤسسات و انجمن‌های خیریه در ایران

- ۴-۳) سازمان‌ها و تشکلهای غیردولتی و خدمات اجتماعی ۱۳۱
- ۴-۳-۱) دسترسی به نیازمندان واقعی ۱۳۲
- ۴-۳-۲) کیفیت ارائه خدمات ۱۳۲
- ۴-۴) سازمان‌های غیردولتی و مؤسسات و انجمن‌های خیریه و خدمات اجتماعی در ایران ۱۳۳
- ۴-۵) نقش نهادهای غیردولتی در سیاست‌های اجتماعی ۱۳۵
- ۴-۵-۱) تاریخچه نهادهای غیردولتی در سیاست‌های اجتماعی ۱۳۵
- ۴-۶) توسعه‌ی اجتماعی و نهادهای غیردولتی (غیررسمی) ۱۳۷
- ۴-۷) توسعه‌ی اجتماعی و مؤسسات و انجمن‌های خیریه‌ای در ایران ۱۳۹
- ۴-۸) خلاصه، بحث و نتیجه‌گیری ۱۴۰

فصل پنجم: سازمان بهزیستی و کمیته امداد

- ۵-۱) سازمان بهزیستی کشور ۱۴۴
- ۵-۱-۱) چگونگی شکل‌گیری سازمان بهزیستی و مفاد قانونی آن ۱۴۴
- ۵-۱-۲) مبانی حقوقی تشکیل سازمان بهزیستی ۱۵۱
- ۵-۱-۳) وظایف اساسی حوزه‌های تخصصی سازمان بهزیستی کشور ۱۵۲
- ۵-۲) حوزه امور اجتماعی ۱۵۲
- ۵-۲-۱) خدمات دفتر امور کودکان و نوجوانان ۱۵۳
- ۵-۲-۲) خدمات دفتر امور زنان و خانواده ۱۵۵
- ۵-۲-۳) خدمات دفتر امور آسیب‌دیدگان اجتماعی ۱۵۶
- ۵-۳) وظایف حوزه امور پیشگیری ۱۵۶
- ۵-۳-۱) خدمات دفتر امور مشاوره و فنون پیشگیری ۱۵۷
- ۵-۳-۲) خدمات دفتر کاهش تقاضا و زیان‌های سوء مصرف مواد و وابستگی ۱۶۰
- ۵-۴) وظایف معاونت امور توانبخشی ۱۶۲
- ۵-۵) شرح وظایف دفتر مراکز غیردولتی ۱۶۳

- ۵-۵-۱) فرایند شکل‌گیری مراکز غیردولتی و جایگاه کنونی آن در کشور..... ۱۶۴
- ۵-۵-۲) کمیته امداد امام خمینی^(ه)..... ۱۶۷

فصل ششم: چند تجربه و تحقیق خارجی

- ۶-۱) الگوی توانمندسازی براساس آموزش و حمایت والدین ایرانی..... ۱۷۶
- ۶-۲) ایجاد بیمه سلامت کار برای فقرا..... ۱۷۷
- ۶-۳) برنامه توانمندسازی Satyo daya در سری لانکا..... ۱۷۸
- ۶-۳-۱) اهداف ساتیو دایا..... ۱۷۸
- ۶-۳-۲) تحولات ساتیو دایا..... ۱۷۹
- ۶-۳-۳) مراحل تحول..... ۱۷۹
- ۶-۳-۴) مراحل اجرایی پروژه توانمندسازی ساتیو دایا..... ۱۸۱
- ۶-۴) برنامه کاهش فقر در منطقه روستایی نیوراندی برزیل..... ۱۸۳
- ۶-۴-۱) چگونگی برنامه کاهش فقر در منطقه روستایی برزیل..... ۱۸۴
- ۶-۴-۲) دلایل موفقیت برنامه..... ۱۸۵
- ۶-۴-۵) تجارب آموخته شده..... ۱۸۵

فصل هفتم: یافته‌های میدانی

- ۷-۱) توصیف یافته‌های بخش اول..... ۱۹۰
- ۷-۲) توصیف یافته‌های پرسشنامه کارشناسان و مدیران اجرایی..... ۲۴۵

فصل هشتم: بحث در نتایج و پیشنهادات

- ۸-۱) مقدمه و تحلیل کیفی یافته‌های پژوهش حاصل از پرسشنامه‌های اول، دوم و سوم..... ۲۶۴
- ۸-۲) قسمت اول..... ۲۶۸
- ۸-۲-۱) مشخصات عمومی مددجویان..... ۲۶۸
- ۸-۲-۲) مشخصات تحصیلی..... ۲۶۹

- ۲۷۰..... (۸-۲-۳) خدمات اجتماعی، بهداشتی و ازدواج
- ۲۷۱..... (۸-۲-۴) خدمات توانمندسازی فرهنگی - تربیتی
- ۲۷۲..... (۸-۲-۵) توانمندسازی اقتصادی
- ۲۷۴..... (۸-۲-۶) کودکان کار و خیابانی
- ۲۷۵..... (۸-۲-۷) زنان و دختران آسیب
- ۲۷۸..... (۸-۳) قسمت دوم
- ۲۷۹..... (۸-۳-۱) سیاست اجتماعی
- ۲۸۰..... (۸-۳-۲) رفاه اجتماعی
- ۲۸۳..... (۸-۳-۳) خدمات اجتماعی
- ۲۸۳..... (۸-۳-۴) توانمندسازی
- ۲۸۵..... (۸-۳-۵) موانع توانمندسازی
- ۲۸۵..... (۸-۳-۶) سازمان‌های دولتی و غیردولتی و توانمندسازی و رفاه اجتماعی
- ۲۸۶..... (۸-۳-۶-۱) سازمان بهزیستی
- ۲۸۷..... (۸-۳-۶-۲) کمیته‌ی امداد حضرت امام خمینی (ره)
- ۲۸۸..... (۸-۳-۶-۳) مؤسسات خیریه‌ای و سازمان‌های غیردولتی
- ۲۹۰..... (۸-۳-۷) برنامه چهارم توسعه و رفاه اجتماعی
- ۲۹۱..... (۸-۴) قسمت سوم
- ۲۹۱..... (۸-۴-۱) خصوصیات عمومی مددجویان بازتوان شده
- ۲۹۲..... (۸-۴-۲) وضعیت درآمد و اشتغال
- ۲۹۳..... (۸-۴-۳) ارتباط مددکاران با مددجویان
- ۲۹۴..... (۸-۴-۴) توانمندسازی روانی و احساس رشد روانی مددجویان
- ۲۹۶..... (۸-۴-۵) پیشنهادات برگرفته از نتایج تحقیق
- ۲۹۸..... (۸-۴-۶) پیشنهادات کلی
- ۳۰۰..... (۸-۴-۷) پیشنهادات خاص به سازمان بهزیستی

۳۰۰.....	۱-۷-۴-۸) راهکار کوتاه مدت ساماندهی زنان ویژه
۳۰۲.....	۲-۷-۴-۸) راهکار میان مدت ساماندهی زنان ویژه
۳۰۵.....	ب) کمیته امداد امام خمینی ^(ه)
۳۰۶.....	ج) مؤسسات خیریه و سازمان های غیردولتی
۳۰۸.....	منابع فارسی
۳۱۴.....	منابع لاتین

مقدمه ناشر

به نام خدا

سپاس بیکران خدای مهربان را که توفیق داد در عرصه نشر آثار فاخر سهمی هرچند ناچیز داشته باشیم. اینک نیز افتخار داریم کتاب توانمندسازی اقشار آسیب‌پذیر در جامعه ایران را که به قلم توانای استاد و معلم بزرگوارم جناب آقای دکتر سیدجواد حسینی عضو شاخص هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان به رشته تحریر در آمده را به نشر بسپاریم.

این کتاب که به برکت آگاهی از اندیشه‌ها و تفکرات مؤلف و علاقه‌مندی خاص به ایشان به طور کامل مطالعه گردیده، حاوی نکات ارزشمندی است که گویا باید دغدغه اصلی اندیشمندان و فعالان علمی عرصه‌های اجتماعی باشد.

بدون شک توانمندسازی اقشار آسیب‌پذیر در جامعه ایران و کمک به بهبود و ارتقاء وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و روانی آنان با رویکرد جدید و مبتنی بر روش‌های علمی از چنان اهمیتی برخوردار است که نهادهای مسئول باید با حداکثر توان به جای توزیع احتمالی ثروت و ... توانمندسازی را در بستری علمی و مبتنی بر تجارب اصولی، در تمامی حوزه‌ها نهادینه کنند. محتوی علمی و رویکرد اجتماعی این کتاب ناشر را که بیشتر در حوزه علوم پزشکی فعال است بر آن داشت تا در چاپ این مجلد تلاشی مضاعف داشته باشد. امید است اساتید دانشگاهی، دانشجویان، صاحبان فکر و اندیشه و مدیران مرتبط با مطالعه و دقت در محتوی و یافته‌های جداول بتوانند زمینه تحقیقات و پژوهش‌های بنیادین را فراهم و ما را در عرصه نشر و چاپ همراهی نمایند. در این جا لازم می‌دانم از دوست و استاد خودم جناب آقای دکتر حسینی که در عرصه‌های اجتماعی با رویکرد علمی فعالیت دارند صمیمانه تشکر نمایم چرا که چاپ این کتاب ارزشمند را به انتشارات وارستگان سپردند تا ما هم گامی هر چند کوچک در این مسیر برداشته باشیم.

با احترام

دکتر احمد ابوالحسنی

مدیر انتشارات وارستگان